صمد بهرنګي
ژباړه: ف. رووفي
۲۰.۰۵.۰۹

کوراوغلو او کنجی حمزه

(دویمه برخه)

کوراوغلو

څو کاله پخوا په آذربایجان کې یو میړنی پهلوان و. نامه یې کوراوغلو وه. کوراوغلو مخکې تر هغې چې په پهلوانانو کې مشهور شي، روشن نومیده. د روشن پلار ته یې علي کیشي وایه. علي د حسن خان مهتر و. د آس په روزنه کې ساری نه درلود او په نظرکولو سره پوهیده چې فلاني آس ښنګه آس دی.

حسن خان د شتمنو او ظالمو خانانو له جملې څخه و. ده د نورو خانانو او امیرانو غوندې زښت نوکران او لښکرې درلودلې او هر څه به یې چې زړه وغوښتل، کول به یې، سرې به یې وژل او د خلکو ځمکې به یې غصبولې، او له بزګرو او کسبګرو څخه به یې بې شمیره باج او خراج اخیست، آزادي غوښتونکي پهلوانان به یې بندیانول او ځورول. د هیچا زړه ترې ښه نه و. یوازې ستر سوداګر او غټان او اشراف ورڅخه راضي ول، دوی د یو بل په مرسته خلک لوټول او په کار به یې ګمارل. د مزو چړچو مجلسونه به یې جوړول، د ځان لپاره به یې د ښې هوا لرونکو ځایونو کې ښکلي او مجللي مانۍ جوړولې او هیڅکله د خلکو د ژوند په فکر کې نه ول، یوازې هغه وخت به خلک او بزګر ورپه یادیدل چې غوښتل به یې مالیات لوړ کړي.

په خپله حسن خان او نور خانان هم د لوي خان نوکران او فرمان وړونکي وو. لوي خان له هغوی باج اخیست او ورڅخه ملاتړ یې کاوه او اجازه یې ورکوله ښنګه چې غواړي له خلکو باج او خراج واخلي خو هیره نکړي چې د هغي ونډه باید هر کال زیاته کړي.

ستر خان ته به یې **خپل کار** وایه. خپل کار تر ټولو شتمن او ځواکمن خان و. په سل هاو او زر هاو خانان او امیران او جلادان او پهلوانان به یې په دربار کې مریدل، د سپي په شان به له ده نه بیریدل او فرمان به یې ورله په پټو سترګو مانه.

یوه ورځ حسن خان ته خبر راغي چې د ده یو دوست، حسن پاچا د ده ملاقات ته راځي. امر یې وکړ د عیش او عشرت مجلس تیار کړي او د پاچا هرکلی وکړي.

حسن پاچا څو ورځي د حسن خان په کور کې پاتې شو او کله چې غوښتل يې لاړ شي ويې ويل: ((حسن خانه! اوريدلي مي دي چې ته ډير ښه آسونه لرې!))

حسن خان مرئ وپړسوله او وې ويل: ((زما د آسونو په شان آسونه په دې نژدې شا و خوا کې څوک نلري! که غواړې يوه جوړه به درکړم.))

حسن پاچا وويل: ((ولې به يې نه غواړم.))

حسن خان خپل مهتر ته امر وکړ: ((آسونه څرځای ته بو نه ځې څو پاچا د خپلې خوښې آسونه انتخاب کړي.))

بوډا مهتر علي کيشي پوهيده چې په آسونو کې يې ډير ښه آسونه شته خو هيڅ يو يې هغو دوو بهانو ته نه رسيږي چې پلار يې د سيندني آسونو څخه و. يوه ورځ يې آسونه د سيند غاړې ته بوولي ول او خپله په يو ګوټ کې پروت و. ناڅاپه يې نظر شو چې دوه آسونه د سيند نه راووتل او دوو ماديانو سره جفت شول. علي کيشي دغه دواړه ماديانې تر نظر لاندې ساتلې څو يوه ورځ دواړو بهاڼ وزيږول. د علي بهانونه ډير خوښيدل او ويلې چې د نرئ تر ټولو ښه آسونه به شي. همدا و چې کله حسن خان وويل غواړي خپل ميلمه ته آس ډالی کړي، له ځان سره يې وويل: ((ولې آسونه څر ځای ته بو نه ځم؟ په آسونو کې د دې دواړو بهانو نه ښه آسونه نشته!))

آسونه يې څر ځای ته وشاړل او دوه بهانه يې د خان مانۍ ته راوستل. حسن پاچا په خندا خندا له مانۍ نه راووت څو آسونه انتخاب کړي. ويې ليدل چې د آس هيڅ پته نشته او د مانۍ لاندې دوه واړه او خوار بهاڼ ولاړ دي، وې ويل: ((حسن خانه! د سوغات آسونه دې همدا دي، هه؟ زه دغسي يابوګان ډير لرم. اوريدل مي ول چې ته ښه آسونه لرې. د ښو آسونو چې دې دا حال وی، افسوس د نورو پر حال.))

د دې خبرې په اوريدو سره د حسن خان مخ سور شو او دنيا پرې تورتم شوه. پر علي کيشي يې چيغه کړه: ((سړيه! در ته مې نه وو ويلي چې آسونه څر ته بو نه ځې!))

علي کيشي وويل: ((خان دې سلامت وي، ته پوهيږې چې ما ستا په مهترئ کې د سر ويښتان سپين کړي او ماهر آس پيژندونکی يم، ستا په آسونو کې د دې دواړو نه ښه آس نشته.))

خان د علي کيشي د دې ګستاخي نه لا په غصه شو او جلاد ته يې امر وکړ ژر د دې ګستاخ سړي سترګې وباسه.

علي کيشي چې څومره زارئ او سوالونه وکړل چې زه ګناه نه لرم، ځای يې و نه نيوه. جلاد ژر رامنده کړه او علي يې ونيو او سترګې يې ور نه وويستلې.

علي کيشي وويل: ((خان، اوس چې دې د ژوند تر ټولو لوی نعمت له ما نه واخيست، دغه دواړه بهانه ماته راکړه.))

خان چې لا تر اوسه يې غصه ناسته نه وه، چيغه کړه: ((مرګوني يابوګان دې بوځه او ژر له دې ځايه ورک شه!))

علي د دواړو بهانو او خپل زوی روشن سره د غره او بيابان لاره ونيوله. هغه د غچ په فکر کې و، د ځان او نورو مليونو وطنوالو د غچ په فکر کې، خو بايد د غچ اخيستلو ورځې تر رارسيدو پورې صبر وکړي.

هغه په ورځو ورځو او شپو د خپل زوی او دوو بهانو سره بيابانونه او غرونه وهل، په پای کې يې د کرليچونو او پيچومو نه ډک غره پر سر چې چنلي بئل نوميده، واړول.

علي کيشي د **روشن** په مرسته د بهانو په روزنه کې سخت زيار وويست داسې چې څه موده وروسته ترې غښتلي او سيلی په شان تيز آسونه جوړ شول چې تر ننه يې د زمانې سترګو سارئ او مثل نه و ليدلی.

په يو آس يي د قيرآت او په بل يي دورآت نوم کيښود.

قيرآت دومره تيز و چې د درې مياشتو واټن يي په درې ورځو کې واهه او دومره قوي او جنګيالی و چې د جګړې په ډګر کې يي د لښکر سره مقابله کوله او دومره وفادار او مهربان و چې د کوراوغلو پرته بـه يـي بل څوک نه پرېښود ورباندې سپور شي خو دا چې کوراوغلو به په خپله د ده جلو د بل چا لاس کې ورکړ. که له کوراوغلو بـه بيل شو نـو ژړل بـه يـي او هنيده بـه. زړه بـه يـي غوښتل چـي کوراوغلـو راشـي او ساز ورتـه وغږوي او شـعر او د پهلوانی سندرې ورته ووايي. قيرآت د کوراوغلو په ژبـه ښـه پوهيده او د کوراوغلو پـه افکارو، د هغه د سترګو او لاس او بدن په حرکاتو پوهيده.

البته دورآت هم له قيرآت نه کم نه و.

روشن د خپل پلار له پلان څخه خبر و او د زړه له کومي يي غوښتل چي د غچ ورځ لا ډيره را نژدې کړي.

کله چې علي کيشي مړ کيده فکر يي تر يوې اندازې آرام و ځکه هغه تخم چې کرلـی يـي و اوس راتوکيدلی و او باور يي درلود چې روشن به دده پلانونه عملي کړي او د خلکو غچ به له ظالمانو نه واخلي.

روشن د خپل پلار جنازه په چنلي بئل کي خاورو ته وسپارله.

روشن په ډير لنډ وخت کي وکولای شو چي نهه سوه نهه نوي له سره تير پهلوانان پـه چنلـي بئـل کـي راټول کړي او د خانانو او لويو خانانو سره سخته مبارزه پيل کړي.

د همدغه مبارزو او جګړو په موده کي په کوراوغلو مشهور شو. يعني هغه سړې چې پلار يي ړوند و.

چنلي بئل ډير ژر د ځوريدلو، آزادي غوښتونکو او غچ اخيستونکو پناه ځای شو. د چنلـي بئـل پهلوانـانو د خانـانو، اميرانو او خپل کار مالونه لوټول او پر بيوزلو او نيستمنو خلکو يي ويشل. چنلي بئل د داسي ميرنيو ټينګه کلا وه چي قانون يي دا و: هغه څوک چي کار کوي د ژوند کولو حق لري، او هغه څوک چي د نورو لـه کـار او زحمت حاصـل اخلي او مزې چړچې کوي بايد نابود شي. که ډوډی شته بايد ټول يي وخوري او که نشته، ټول بايد وږي پاتي شـي او ټول بايد کوښښ وکړي ډوډی لاسته راوړي. که هوساينه او نيکمرغي ده بايد د ټولو لپاره وي او کـه نـشته نـو د هيچا لپاره به نه وي.

کوراوغلو او پهلوانان يي په هر ځای کي د خلکو پلويـان او د خانـانو او مفتخـورو کلـک دښمنان ول. هيڅ خـان د چنلي بئليانو له ويرې آرام خوب نه درلود. خانانو چي هر څومره هڅه کوله چي چنلي بئليان خواره واره کړي او کوراوغلو ووژنـي، برلاسـه نـه شول. د سترخان لښکرو څو واره پر چنلي بئل يرغل وکړ خو هر ځل د غرونو زمريانو په لاس د غره په پيچومو او کږليچو کي تس او نس شول او خان له ماتي او رسوايی پرته يي بل څه لاس ته را نه وړل.

د چنلي بئل ښځي هم د خپلو سړو نـه کمي نه وې. د ساري په توګه د کوراوغلو ښکلي ښځه چي نامه يي نګار وه، يوه زمريالی ښځه وه چي په کراتو مراتو يي د جګړې کالي اغوستلي او توره په لاس پر آس سپره د غليم په زړه کي ورننوتلي او د مړو ډيری يي جوړه کړې وه.

د کوراوغلو هره پهلواني او جګړه بيز سفرونه، بيل بيل داستان دی. د کوراوغلو داستانونه په اصل کې پـه ترکـي ژبه ويل کيږي او د ښکلو او معنا نه ډکو شعرونو سره يو ځای د آذربايجان عاشقان يـی د ساز آواز سره خلکو تـه بيانوي.